

Srednjovjekovno groblje na Trgu sv. Marka u Zagrebu

ALEKSANDRA BUGAR, BORIS MAŠIĆ

Tijekom 2005. i 2006. godine Muzej grada Zagreba, na inicijativu Gradskoga zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode, proveo je zaštitna arheološka istraživanja na Trgu sv. Marka u Zagrebu na površini od 4 000 m². Treba napomenuti da su to bila prva arheološka istraživanja središnjega trga povijesne jezgre Zagreba, na jednom od najpoznatijih toponima u Hrvatskoj koji takav status može zahvaliti stoljetnoj tradiciji funkcioniranja najviših državnih institucija na toj lokaciji.

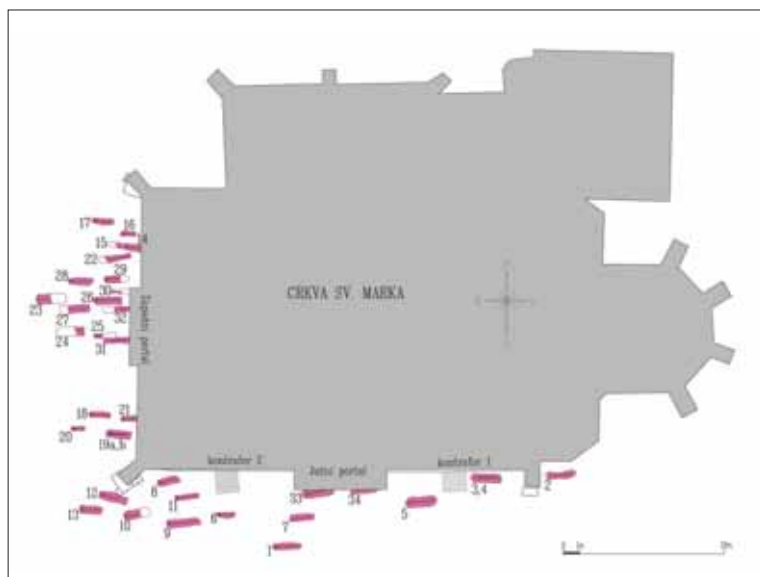
Od kada je 1242. godine kralj Bela IV. Zlatnom bulom dodijelio gradu na brežuljku Grič status slobodnoga i kraljevskoga grada, Trg sv. Marka bio je ključno mjesto u njegovoj povijesti i svakodnevnom životu - od vremena srednjovjekovnoga Gradeca do današnjega Gornjega grada (sl. 1). Smješten u središnjem dijelu srednjovjekovnoga utvrdenoga naselja, diktirao je, prema svemu sudeći, raspored i inzularnu organizaciju grada sačuvanu do današnjih dana (sl. 1; Bedenko 1989, 113; 1992, 33, 34). Na Trgu su se nalazile gradska vijećnica i

Slika 1
Zagreb-Gornji grad s Trgom sv. Marka (foto Goran Vranić).

Slika 2
Crkva sv. Marka u Zagrebu, pogled na južno pročelje i portal (foto A. Bugar).

Slika 3
Zagreb-Trg sv. Marka, kompozitni tlocrt i tlocrtna dispozicija pronađenih grobova (plan A. Bugar).

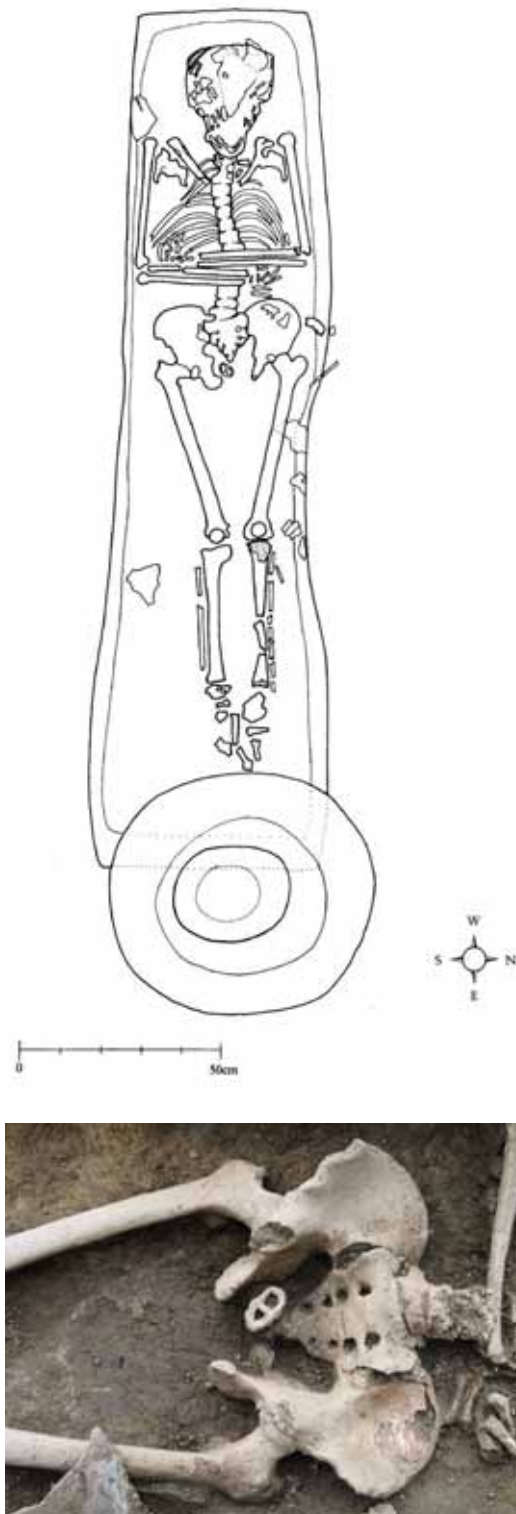
župna crkva, održavali su se godišnji i tjedni sajmovi te svakodnevna trgovina, obznanjivale su se odluke Gradskoga magistrata, kažnjavali prijestupnici ... O najranijim fazama povijesti i razvoja crkve i Trga relativno je malo spoznaja, dijelom i zbog požara koji su tijekom 17. i 18. stoljeća uništili velik dio povijesnih dokumenata (Dobronić 1992, 50). Upravo stoga su historiografi vodili brojne rasprave o ključnim pitanjima osnutka grada, zasnivajući različitu interpretaciju povijesnih izvora, posebice Zlatnu bulu, na vlastitim pretpostavkama (Švab 1992, 43, 44).

Okosnicu Trga čini župna crkva sv. Marka (**sl. 2**) sagrađena sredinom 13. stoljeća, koja je kroz povijest doživjela brojne graditeljske preinake. Najznačajniji zahvati izvedeni su u razdoblju od sredine 14. do početka 15. stoljeća kad je preinačena u crkvu dvoranskoga tipa. U tom je razdoblju izveden i južni portal crkve - najpoznatiji skulpturalni spomenik gotičkoga stila u kontinentalnoj Hrvatskoj. Smješten točno u osi ulice kojom se na Trg prilazi s južnih gradskih vrata, urbanistički promišljeno, Portal je postao fokus južnoga dijela Trga (**sl. 2, 3**). O vremenu njegove gradnje i pitanju autorstva vođene su brojne rasprave (Horvat 1960; Buntak 1963; Klaić 1979; Dobronić 1992, 50-53 i dr.). Današnji izgled crkva je dobila krajem 19. stoljeća kada je radikalnom obnovom, izvedenom po projektu arhitekata F. Schmidta i H. Bolléa, poprimila obilježja neogotičkoga stila.

Rezultati arheoloških istraživanja na Trgu sv. Marka pokazali su da je riječ o višeslojnom nalazištu (**sl. 3**) koje se uklapa u arheološku sliku potvrđenu na više lokaliteta unutar Gornjega grada, ali i šire okolice Zagreba. Prve arheološke strukture pojavile su se netom po uklanjanju tanke šljunčane podloge asfaltnoga sloja. Postojanje kasnobrončanodobnoga horizonta potvrdili su nalazi nekoliko naseobinskih objekata, a otkriveni su i značajni ostatci naselja halštatske kulture starijega željeznoga doba (8.-6. stoljeće pr. Kr.) te zemunica latenske kulture mlađega željeznoga doba (2.-1. stoljeće pr. Kr.). Svi pokretni i nepokretni prapovijesni nalazi, sagledani zajedno s činjenicom da je na prostoru današnjega Muzeja grada Zagreba (Opatička ulica 20) evidentirano naselje s identičnom stratigrafskom slikom (Balen-Letunić 1994, 26, 27; Škoberne 1994, 30-32) te nalazi otkopani unutar Parka Grič, sugeriraju postojanje velikoga prapovijesnoga naselja na cijelom platou današnjega Gornjega grada. Tada je na tome mjestu morala egzistirati brojčano značajna populacija, a njezin

Slika 4
Zagreb-Trg sv. Marka, grob 5 u odnosu na istražene strukture (foto A. Bugar).

Slika 5
Zagreb-Trg Sv. Marka, grob 5 i jednodijelna predica iz groba 5 in situ
(crtež Iva Marochini; foto A. Bugar).

utjecaj na stanovništvo okolnoga područja i veze sa srednjoeuropskim istovrsnim lokalitetima bit će moguće definirati tek kvalitetnom znanstvenom obradom pronađenih artefakata i nalaznih cjelina. Nadalje, istražena je kripta ispod kapele sv. Fabijana i Sebastijana koja je sagrađena krajem 15. stoljeća uz sjeverozapadni ugao današnje crkve. Kapela je srušena prilikom obnove crkve 1876. godine (Do-

bronić 1986, 152). Nalazi iz kasnijih razdoblja: ukopi za stupove, komunalnu infrastrukturu, skele, vapnenicu, akumulaciju vode te dijeleći oploćenja Trga, upotpunjuju povijesnu sliku o Trgu i životu grada u novom vijeku (Mašić, Bugar, Pantlik 2005; Mašić, Bugar 2006).

Među najzanimljivije i najznačajnije rezultate arheoloških istraživanja na Trgu sv. Marka treba ubrojiti nalaz srednjovjekovnoga groblja, koje je definirano u uskom pojasu ispred južnog i zapadnog pročelja crkve (sl. 3).

Pronađena su 34 kosturna groba, s pokojnicima položenim u jednostavne grobne rake bez vidljive grobne arhitekture. Grobovi su bili orijentirani u smjeru zapad-istok. Kosturni ostatci bili su većinom vrlo loše očuvani te oštećeni kasnijim ukopima. Pokojnici su bili položeni na leđa s prekrštenim rukama (17 kostura) ili s rukama položenim uz tijelo (5 kostura), dok se u ostalim istraženim grobovima, zbog oštećenosti kostura, položaj ruku nije mogao utvrditi. U dva slučaja evidentiran je dvojni ukop: grobovi 3/4 i 19 a i b. Sve su grobne rake pronađene vrlo plitko, neposredno ispod tankih recentnih slojeva. Bile su duboke od 5 do 15 cm, samo u dva slučaja od 25 do 35 cm (sl. 4), a kod pojedinih grobova mogli su se evidentirati tek kosturi bez vidljivih tragova ukopavanja rake. Takva nalazna situacija govori o znatnom deniveliranju hodne razine groblja s koje su pokojnici ukopavani.

Na svim kosturnim ostacima pokojnika izvršena je antropološka analiza (Hincak 2007). Utvrđeno je da je 44 % pokojnika bilo ženskog spola, 41 % muškog spola, dječjih kostura bilo je 12 %, dok za 3 % kostura nije bilo moguće odrediti spol. Prosječna starost pokojnica bila je 35,9 godina, a pokojnika 43,1 godinu. Zastupljenost starosnih skupina je sljedeća: matusus I (40-49 godina) 35 %, adultus II (30-39 godina) 32 %, infans I i II (0-14 godina) 12 %, matusus II (50-59 godina) 9 %, adultus I (20-29 godina) i juvenilis (15-19 godina) 6 %. Prosječna tjelesna visina pokojnica iznosila je 161 cm, a pokojnika 168 cm. Na 38 % kostura uočene su patološke promjene. Uz dentalnu patologiju najzastupljeniji su periostitis (infekcija kostiju) koji se najčešće javlja širenjem infekcije mekoga tkiva te cribra orbitalia (posljedica smanjenja proizvodnje crvenih krvnih zrnaca uzrokovana prehranbenim stresom ili anemijom). Znakovi svakodnevne radne aktivnosti kod ženske populacije su zanemarivi, a iz muške populacije izdvaja se pokojnik iz groba 21. Riječ je o muškarcu sa simetrično snažno razvijenim hvatištima mišića, koji ukazuju na teški fizički rad rukama, sličan radu kovača ili drvosječe.

Predstavljamo pokretne arheološke nalaze iz tri groba - 2, 5 i 33 koji su kataloški poredani prema C^{14} dataciji.

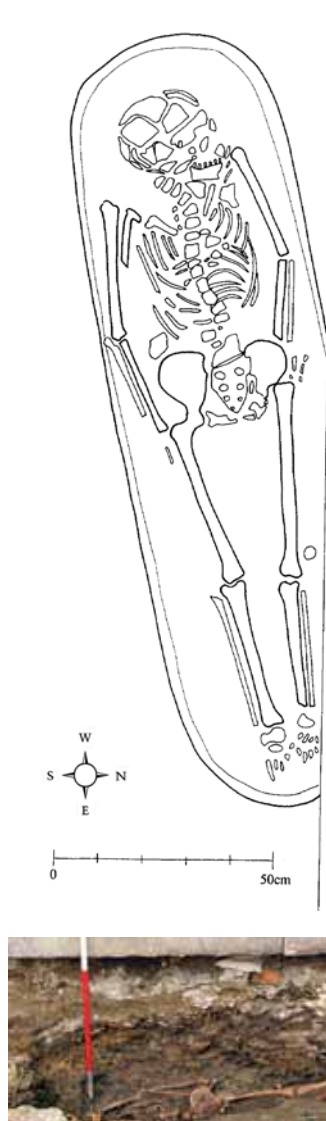
Od 34 srednjovjekovna groba, pokretni arheološki nalazi evidentirani su u samo 4 groba: 2, 5, 10 i 33. Zbog nedostatka datacije C^{14} za grob 10 izostavili smo katalošku obradu nalaza iz ovog groba. Riječ je o običnom brončanom prstenu, vjerojatno burmi, oblika koji se vrlo široko datira i prema tome nije precizan datacijski materijal. Ostali nalazi iz tri groba kataloški su poredani prema C^{14} dataciji.

Jednodijelna predica (ovalnoga ili "D" okvira) s trnom iz groba 5 (sl. 5)

Željezo (predica se raspala tijekom vađenja). Duž. 3,5 cm, šir. 2 cm.

Predica je pronađena u jednoj od najdublje sačuvanih raka nedaleko od južnoga portala crkve sv. Marka (sl. 4, 5). Pokojnik star 40-45 godina bio je položen na leđa s rukama prekrštenim nešto ispod prsišta. Bio je visok 169 cm. Grob je radiokarbonskom analizom datiran u drugu pol. 12. stoljeća (sl. 12).

Predica je izrazito korodirala pa se raspala prilikom vađenja iz groba, no na temelju terenske dokumentacije možemo reći da je riječ o tipu jednodijelne predice ovalnoga ili "D" presjeka s trnom.

Slika 6
Zagreb-Trg Sv. Marka, grob 33 (crtež Iva Marochini; foto A. Bugar).

Jednodijelna predica s četvrtastim okvirom i pomičnim trnom iz groba 33 (sl. 6, 7)

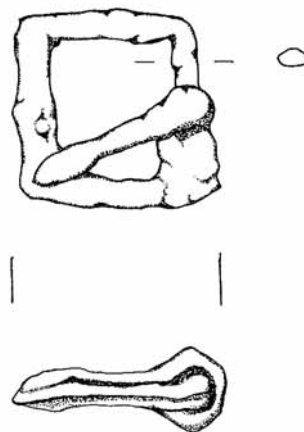
Željezo, okvir: 0,4 cm x 2,5 cm x 2,7 cm; duž. trna s bazom 2,7 cm.

Predica je pronađena u zapuni grobne rake, iznad kostura. Grobna raka se zorno ocrtavala u zdravici, a nalazila se 60 cm ispod današnjeg južnoga portala crkve sv. Marka te 30 cm ispod pronađene renesansne stuba. Pokojnica stara 25-30 godina i visoka 155 cm bila je položena na leđa s rukama ispruženim uz tijelo. Za razliku od ostalih ženskih kostura pronađenih na groblju, osoba iz groba 33 bila je krupnije građe s očitim znakovima radnih aktivnosti.

Premda se predice tog tipa u literaturi datiraju vrlo široko, prema kontekstu nalaza i radiokarbonskoj analizi (sl. 12), navedenu predicu možemo datirati oko sredine 13. stoljeća. Najbliže analogije nalazimo u kasnosrednjovjekovnom groblju na Opatovini u Zagrebu (Demo 2007, 75/16, 4).

Šest dvopetljastih spona s kukom iz groba 2 (sl. 8, 9)

Brončana, udvojena i presavijena žica (jedan primjerak oštećen); kuka raskovana. Duž. 1,4 cm-1,6 cm; duž. petlje 0,4 cm-0,5 cm; duž. žice 0,1 cm.

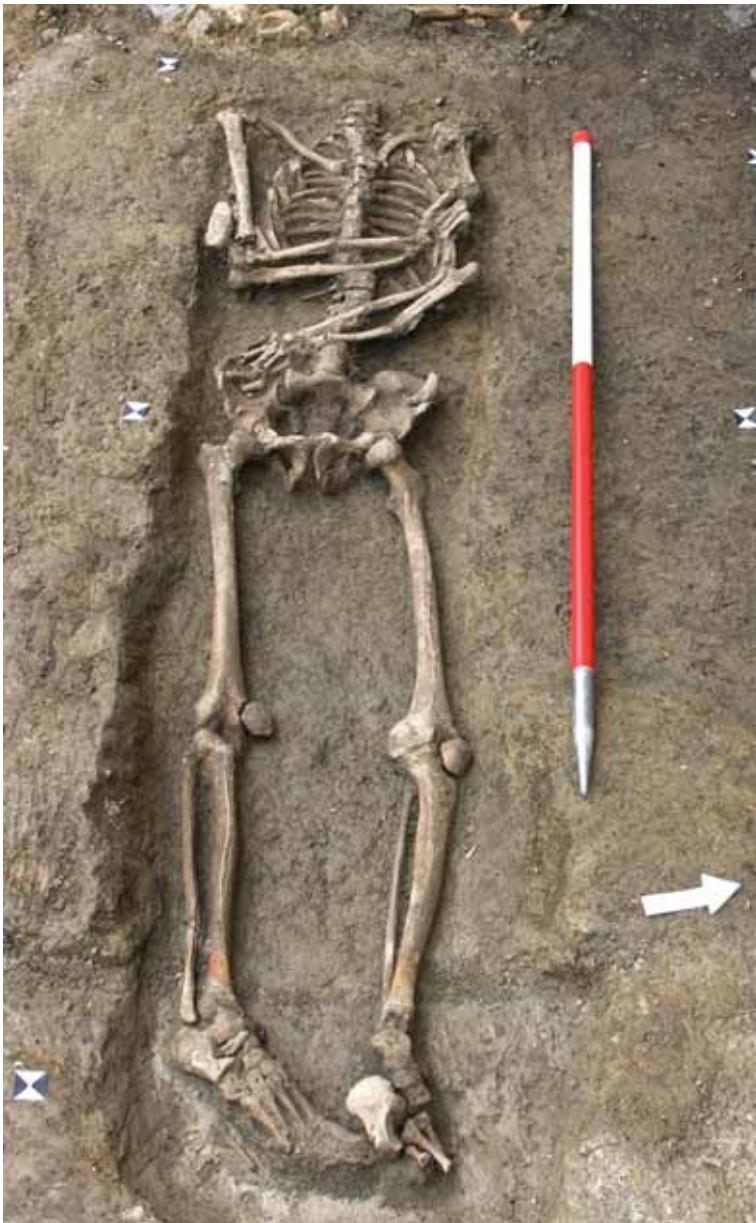
Slika 7
Zagreb-Trg Sv. Marka, jednodijelna predica s četvrtastim okvirom iz groba 33 (crtež Iva Marochini).

Spone su pronađene u grobu muške osobe stare između 45 i 50 godina, visine 168 cm. Grob je pronađen uz zid južne apside, neposredno ispod šljunčanoga tampona za asfalt (sl. 6). Pokojnik je bio položen na leđa, a prsti desne ruke obuhvaćali su nadlakticu lijeve ruke položene na zdjelicu. Od lubanje je sačuvana samo donja čeljust. Grob je radiokarbonskom analizom datiran u razdoblje 16. stoljeća (sl. 12).

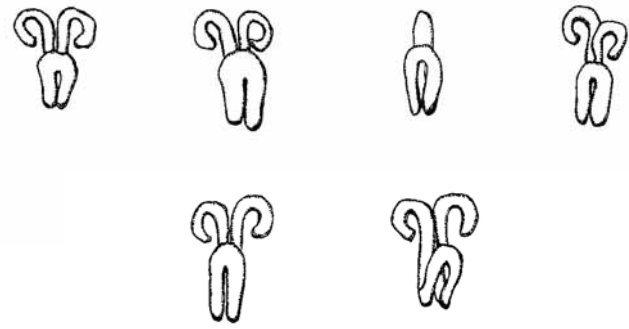
Spone, samo dio s kukom, pronađene su in situ linijski raspoređene duž kralježnice, s njezine desne strane (sl. 8) i moramo ih tumačiti kao ostatak dijela muške nošnje. One su u pravilu dvodijelne, kao sastavni dio muške i ženske nošnje, izrađivane od različitih metala (Jelovina, Vrsalović 1981, 94; Sekelj Ivančan, Tkalčec 2003, 14, 15). Najbliže analogije nalazimo u grobu pronađenom u središnjem dijelu Parka Grič u Zagrebu, gdje su dvodijelne spone, na osnovi konteksta nalaza, datirane u kraj 15. ili početak 16. stoljeća (Mašić 2004, 114). Ovakve spone čest su nalaz u kasnosrednjovjekovnim i novovjekovnim grobovima u Hrvatskoj i na širem prostoru, no obično se nalaze u paru i to kao dvodijelne dvopetljaste spone od kojih jedna ima ušicu, a druga kuku (vidi npr. Bojčić 1984, 218; Sekelj Ivančan, Tkalčec 2003, 24; Belaj 2006, 284, 285; Demo 2007, 73, 74; Gjurašin 2007, 5).

U stručnoj literaturi bilježe se oprečna mišljenja o postojanju groblja na Trgu sv. Marka, kao i o utemeljenju srednjovjekovnoga naselja na brežuljku Grič te fazama gradnje crkve (npr. Tkalčić 1889, 7, 8, 15, 26; Barle 1896, 18, 19; Kampuš, Karaman 1975, 42; Klaić 1982, 21-23; Bedenko 1992, 33; Dobronić 1992, 49, 54; Kampuš 1994, 52, 53; Margetić 1994, 61-71; Buntak 1996, 29, 239, 144). Bit tih rasprava svodi se na pitanje da li je na ovom mjestu i prije 1242. godine postojalo srednjovjekovno naselje. Jedini materijalni ostatci koji bi mogli govoriti o tom starijem naselju jesu ostatci drvenoga objekta pronađenoga u arheološkim istraživanjima 1991. godine uz srednjovjekovni Popov toranj (Budak 1992, 25) te slučajni nalazi keramičkoga posuda iz Kuševićeve ulice nedaleko Trga sv. Marka, koji bi mogli upućivati na razdoblje ranije od 13. stoljeća (Vinski 1960, 55).

Važnost istraživanja groblja oko crkve sv. Marka jest u tome što nude kronološki okvir ukopavanja grobova te time i rasvjetljavanje

Slika 8
Zagreb-Trg Sv. Marka, grob 2 i dvopetljaste spone iz groba 2 in situ (foto A. Bugar).

Slika 9
Zagreb-Trg Sv. Marka, dvopetljaste spone s kukom iz groba 2 (crtež Iva Marochini).

povijesnih zbivanja na Trgu u tom razdoblju. Ti se podatci mogu iščitati kroz kontekst nalaza, stratigrafski odnos nalaznih cjelina, rezultate radiokarbonskih analiza te podatke iz povijesnih izvora.

Namjera ovoga članka nije ulaziti u ranije spomenute rasprave o počecima srednjovjekovnoga naseljavanja brežuljka Grič, na kojemu je nastao slobodni i kraljevski grad, već iznijeti rezultate istraživanja groblja i tako ukazati na mogućnost postojanja predmongolske crkve i groblja oko nje te na funkcioniranje Trga sv. Marka, istovremeno s grobljem, sve do 16. stoljeća.

Malobrojni nalazi iz grobova ne pružaju dovoljno argumenata za preciznija kronološka određenja, ali je kronološki okvir ukopavanja pokojnika definiran grobovima 14 i 21 te grobom 2. U slučaju prva dva navedena groba (sl. 10, 11), temeljni zid zapadnoga pročelja crkve preslojio je grobove te vrijeme njihova ukopavanja treba smjestiti u razdoblje prije gradnje crkve sv. Marka, odnosno u razdoblje prije 1242. godine. Radiokarbonska analiza preslojenog groba 14 rezultirala je nesumnjivom potvrdom te datacije, kao i radiokarbonske analize grobova 33, 5 i 8, datirajući ih u 11., 12. i 13. stoljeće (sl. 12).

Slika 10
Zagreb-Trg sv. Marka, grob 14, preslojen zapadnim zidom crkve (foto A. Bugar).

Slika 11
Zagreb-Trg sv. Marka, grob 21, preslojen zapadnim zidom crkve (foto I. Marochini).

S druge strane, grob 2 datiran je sponama (**sl. 9**) koje se na ovim prostorima ne pojavljuju prije druge polovine 15. stoljeća i najmlađi su pokretni nalazi iz groblja (Demo 2007, 73). Potrebno je istaknuti da se ti primjerci ipak razlikuju od poznatih nalaza, ne samo time što im je kuka vidno raskovana, već i okolnošću da su pronađene u nizu i bez spona s kukom. Radiokarbonska analiza nudi visoku i široku dataciju navedenoga groba, a time i spona, a ponuđeno vrijeme 16. stoljeća je vjerojatno. Na ovu dataciju nas upućuje i radiokarbonska datacija groba 3, smještenog u blizini uz južni zid crkve (**sl. 12**).

Iz svega navedenoga proizlazi da je ukopavanje pokojnika oko crkve nastavljeno i u 14. stoljeću - u vrijeme dok na Trgu sv. Marka funkcionira veliko trgovište pa čak i u vrijeme druge polovine 15. stoljeća kada su uz crkvu bili prizidani dućani (Bedenko 1989, 108).

Vrijeme prestanka ukopavanja možda treba vidjeti neposredno nakon 1473. godine kada je papa Siksto IV. dopustio dominikancima otvaranje novoga groblja (Buntak 1996, 96; Klaić 1982, 207) koje bi, prema rezultatima najnovijih arheoloških istraživanja, trebalo ubicirati na prostoru obližnjeg Parka Grič. Stoga je kasnije ukopavanje pokojnika oko crkve sv. Marka moglo biti samo sporadično.

Već je ranije istaknuto kako su sve arheološke strukture, pa tako i grobovi, pronađeni izuzetno plitko. Ta okolnost sugerira da je riječ o groblju koje je bilo na višoj hodnoj razini od današnje pa se nameće pitanje o vremenu u kojem je izvršena denivelacija terena, a moguće i više njih. Moguće je pretpostaviti da su se denivelacije dogodile nakon 1242. godine kada je Zlatnom bulom Bele IV. potaknuta izgradnja planiranog srednjovjekovnoga grada.

Zbog opsežnih građevinskih radova na preoblikovanju stare crkve i izradi južnoga portala angažiran je velik broj zidarskih i klesarskih majstora koji se u izvorima spominju već od 1355. godine (Klaić 1982, 203; Dobronić 1992, 52, 53; Bedenko 1992, 36).

Posljednja denivelacija može se pretpostaviti nakon izgradnje južnoga portala. Na jednome od pet najstarijih prikaza Gradeca, autora N. Angellinija, izrađenom nakon 1566. godine (Dobronić 1992, 24) jasno je vidljivo da se ispred južnoga portala nalaze polukružne stubbe koje prema stilskim obilježjima, pripadaju vremenu nakon što je gotički skulpturalni sklop portala već bio izveden. Početno gazište tih stuba pronađeno je tijekom arheoloških istraživanja, a neposredno ispod njega grob 33 datiran u 13. stoljeće. Tijekom posljednje denivelacije u potpunosti je negirana hodna razina groblja. O tome nam svjedoče najmlađi grobovi: grob 2 i dvojni grob 3/4, čiju početnu razinu ukopa treba vidjeti na razini ulaza u crkvu. Grobovi su pronađeni na istoj dubini kao i dno južnoga zida crkve, čiji je temelj najvjerojatnije ogoljen prilikom spomenute denivelacije. Naime, tijekom istraživanja je ustanovljeno da južni zid leži plitko na zdravici bez tragova ukopavanja temelja. Prema tome, stratigrafska situacija upućuje da prvotni južni portal nije imao stubbe, već su one pridodane krajem 15. ili početkom 16. stoljeća kada je spuštena hodna razina oko crkve. Možda se sve to zbivalo oko 1499. godine prilikom

GROB	BP	CAL. AD	AD-1	AD-2	KIA
2	325±28	1524, 1562, 1629	1517-1533 (12.3 %) 1539-1597 (43.0 %) 1619-1636 (13.0 %)	1488-1604 (75.4 %) 1606-1641 (20.0 %)	32241
3	373±25	1484	1465-1518 (46.4 %) 1596-1620 (21.9 %)	1446-1524 (57.2 %) 1561-1629 (38.2 %)	33175
5	882±29	1163, 1174, 1178	1066-1083 (11.5 %) 1124-1137 (9.5 %) 1157-1213 (47.3 %)	1039-1104 (28.6 %) 1108-1142 (14.3 %) 1150-1221 (52.5 %)	33176
8	884±26	1162	1067-1082 (10.9 %) 1124-1137 (8.9 %) 1157-1211 (48.5 %)	1040-1101 (28.3 %) 1115-1142 (14.2 %) 1151-1219 (52.9 %)	33177
14	912±22	1069, 1080, 1126, 1136, 1158	1042-1093 (44.2 %) 1118-1140 (17.9 %) 1154-1161 (6.2 %)	1036-1144 (77.1 %) 1147-1165 (10.6 %) 1166-1189 (7.7 %)	32240
33	810±24	1224, 1231, 1239	1219-1259 (68.3 %)	1190-1202 (4.8 %) 1207-1277 (90.6 %)	32242

Slika 12
Zagreb-Trg sv. Marka, tablični prikaz radiokarbonskih analiza.

Slika 13
Zagreb-Trg sv. Marka, spolije u temelju kontrafora (foto A. Bugar).

gradnje kapele sv. Fabijana i Sebastijana podignutoj uz sjeverozapadni ugao crkve ili nakon 1502. godine kada je grad znatno stradao uslijed potresa (Dobronić 1992, 25, 54).

Der mittelalterliche Friedhof auf dem St.-Markus-Platz in Zagreb

In den Jahren 2005 und 2006 führte das Museum der Stadt Zagreb Notgrabungen auf dem St.-Markus-Platz in Zagreb auf einer Fläche von 4.000 m² durch (Abb. 1-4). Es handelte sich dabei um erste Grabungen auf dem zentralen Platz des alten Stadtkerns von Zagreb, der in seiner Geschichte, aber auch im alltäglichen eine sehr bedeutende Rolle einnimmt. Der Mittelpunkt des Platzes ist die um die Mitte des 13. Jh. errichtete Pfarrkirche des Heiligen Markus, die ab Mitte des 14. bis Anfang des 15. Jh. wesentliche Änderungen erlebte und ihr heutiges, neugotisches Aussehen Ende des 19. Jh. erhielt.

Die Ergebnisse der archäologischen Grabungen auf dem St. Markus Platz zeigten, dass es sich um einen mehrschichtigen Fundort mit urgeschichtlichen Siedlungsresten aus der Spätbronzezeit sowie aus der Früh- und Späteisenzeit handelt. Untersucht wurde auch die Krypta unter der Kapelle der Hl. Fabian und Sebastian, die Ende des 15. Jh. errichtet und 1876 abgerissen wurde. Weiterhin wurden auch zwei Strebepfeiler an der südlichen Kirchenfassade mit eingebauten frühgotischen Spolien gefunden. Zu den wichtigen Funden zählt auch der mittelalterliche Friedhof, der sich ziemlich schmal südlich und westlich vor der Kirche erstreckte. Gefunden wurden 34 Skelettgräber. Die Verstorbenen wurden in einfache Grabgruben ohne sichtbare Grabarchitektur in westöstlicher Richtung beerdigt.

Već spomenuti Angellinijev nacrt zanimljiv je i po tome što se samo na njemu jasno raspoznaju dva kontrafora centralno smještena na plohi južnoga pročelja - između južnoga portala i ugaonih kontrafora (sl. 3). Tijekom ovih istraživanja pronađeni su njihovi temelji sa profiliranim ranogotičkim spolijama (sl. 13). Vrijeme njihova uklanjanja s južnoga pročelja možemo samo široko datirati u razdoblje od sredine 16. stoljeća i 1783. godine, kada je nastao drugi likovni prikaz Trga s motivom instalacije podbana F. Szechenyja. Na njemu je vidljivo kako se na mjestu nekadašnjih kontrafora nalaze veliki prozori (Dobronić 1992, 71).

Na temelju stratigrafskih odnosa crkve i grobova, razvidno je da je pri gradnji temelja postojeće crkve, oko sredine 13. stoljeća, došlo do remećenja grobova. Ti plitko sačuvani grobovi, datirani radiokarbonskim analizama prije sredine 13. stoljeća, navode na zaključak da je na prostoru današnjeg Trga morala postojati starija crkva oko koje su grobovi ukopavani, ali na znatno višoj hodnoj razini od današnje.

S ukopavanjem grobova nastavljeno je i nakon izgradnje nove crkve, a zadnji ukopi grobova sporadično se javljaju i tijekom 16. stoljeća.

Sustavna istraživanja trga sv. Marka dala su materijalne dokaze koji ukazuju da je i prije Zlatne bule kralja Bele IV. iz 1242. godine o osnivanju srednjovjekovnoga naselja, kojom je Gradec dobio status slobodnoga i kraljevskoga grada, na ovome mjestu postojala crkva i groblje oko nje.

Vorgestellt wurden Funde aus den Gräbern Nummer 2, 5 und 33, chronologisch katalogisiert nach der C¹⁴-Datierung: Einteiliger ovaler Schnallenbügel aus Eisen (Dförmig) mit Dorn aus Grab 5, der anhand der C¹⁴-Analyse in die zweite Hälfte des 12. Jh. datiert wurde (Abb. 5), Schnallenbügel, viereckig, mit beweglichem Dorn aus Grab 33 (Abb. 6, 7), der sich aufgrund des Fundkontextes und der Radiocarbonatierung um die Mitte des 13. Jh. datieren lässt sowie 6 Hakenverschlüsse aus Grab 2 (Abb. 8, 9), die mit der Radiocarbonmethode in das 16. Jh. datiert werden. Den chronologischen Rahmen der Bestattungen definieren die Gräber 14 und 21 sowie das Grab 2. Die ersten zwei Gräber (Abb. 10, 11) wurden beim Bau der Fundamente der westlichen Kirchenmauer beschädigt, so dass die Bestattungszeit vor dem Beginn der Bauarbeiten an der St.-Markus-Kirche, also vor 1242, bzw. vor dem Einfall der Tataren liegt: Die Radiocarbonanalyse des beschädigten Grabes 14 bestätigte eindeutig diese Datierung, genauso wie die Radiocarbonanalysen der Gräber 33, 5 und 8, die diese Gräber in das 11., 12. und 13. Jh. datieren. Andererseits wurde das Grab 2 mit den Hakenverschlüssen (Abb. 9) in die zweite Hälfte des 15. Jh. datiert, weil diese in hiesigen Gegenden vorher nicht anzutreffen sind.

Die Forschungsgrabungen auf dem St.-Markus-Platz brachten materielle Beweise, die darauf hinweisen, dass auch vor der Goldenen Bulle des Königs Bela IV., mit der Gradec in den Status einer königlichen Freistadt erhoben wurde, an dieser Stelle eine Kirche mit einem Friedhof bestand.

